

3. Крикун Т. І. Інституційні засади розвитку системи управління видатками бюджету // Вісник ДДФА. Серія : Економічні науки. 2012. № 1. С. 121–126.
4. Чугунов І. Я. Бюджетні відносини в системі соціально-економічного розвитку країни // Казна України. 2014. № 6. С. 25–28.
5. Чугунов І. Я. Перспективне бюджетне планування як складова системи економічного регулювання // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2004. № 69. С. 59–61.

References

1. Samuelson, P. & Nordhaus, W. (2010) *Ekonomika [Economics]*. Moscow : Williams.
2. Fedosov, V. N. & Yurii, S. I. (2010) *Teoriia finansiv [Theory Finance]*. Kyiv : Center of educational literature.
3. Krykun, T. I. (2012) *Instytutsiini zasady rozvytku systemy upravlinnia vydatkami biudzhetu [Institutional Principles of Development of Budget Expenditure Management System]*. Visnyk DDFA. Serii : Ekonomichni nauky – DSFA Bulletin. Series: Economic Sciences, 1., 121-126.
4. Chugunov, I. Ya. (2014) *Biudzhetni vidnosyny v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy [Budget relations in the system of socio-economic development of the country]*. Kazna Ukrainy – Treasury of Ukraine, 6. 25-28.
5. Chugunov, I. Ya. (2004) *Perspektyvne biudzhette planuvannia yak skladova systemy ekonomichnoho rehuliuвання [Perspective budget planning as a component of the system of economic regulation]*. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy, 69. 59-61.

ДАНИ ПРО АВТОРА:

Крикун Тетяна Іванівна, кандидат економічних наук, заступник директора Науково-дослідного фінансового інституту
Київський національний торговельно-економічний університет
e-mail: krykun1909@gmail.com

ДАНЫЕ ОБ АВТОРЕ:

Крикун Татьяна Ивановна, кандидат экономических наук, заместитель директора Научно-исследовательского финансового института
Киевский национальный торгово-экономический университет
e-mail: krykun1909@gmail.com

INFORMATION ABOUT AUTHOR:

Krykun Tatiana, candidate of Economic Sciences, Deputy Director of the Research Financial Institute
Kyiv National Trade and Economic University
e-mail: krykun1909@gmail.com

УДК 336.14

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-38-132-139>

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

**Малишко В.В.,
Макарчук І.М.,
Городніченко Ю.В.**

Актуальність теми дослідження. Фінансування освіти в Україні було і залишається актуальним питанням сьогодення. Зараз на часі важливими є питання проведення реформ у системі освіти, створення владою передумов для раціонального використання коштів державного і місцевих бюджетів. При цьому головним завданням має стати забезпечення достатнього фінансування галузі шляхом оптимізації бюджетних та позабюджетних джерел її розвитку.

Постановка проблеми. Фінансування освіти є одним із основних факторів економічного зростання та сталого розвитку держави, тому дослідження даної теми завжди буде актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансуванню освіти присвячено безліч наукових публікацій. Дослідженням цього питання займалися такі вітчизняні вчені, як: Т.М. Боголіб, О.Ю. Бойко, Я.Г. Бучковська, З.С. Варналій, А.В. Величко, І.С. Каленюк, Л.В. Козарезенко, В.В. Малишко, І.Я. Чугунов, Л.М. Яременко та ін. Серед зарубіжних авторів слід виділити праці М. Лукашенка, В. Марцинкевича, Я. Нейматова, Г. Хога.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатнє фінансування галузі освіти залежить від органів державної влади. В Україні, з початку навчального 2018/2019 років відбулася освітня реформа, яка потребує подальшого дослідження та удосконалення.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою є дослідження теоретичних та практичних аспектів фінансування освіти в Україні.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистичний та інші методи дослідження.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Проаналізовано стан фінансування освіти в Україні за 2005-2017 роки.

Галузь застосування результатів: Міністерство освіти і науки України, Міністерство фінансів України, Верховна Рада України.

Висновки. В Україні фінансування системи освіти характеризується недосконалістю нормативно-правового забезпечення та недостатністю фінансових ресурсів. Проблема нашої держави полягає в тому, що саме на державному рівні відсутнє розуміння життєвої необхідності в конкурентоспроможній системі освіти.

Ключові слова: освітня субвенція, навчальні заклади, фінансові ресурси, видатки, розпорядники бюджетних коштів, дотація, цільові програми, тарифний розряд.

ФИНАНСИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Малышко В.В.,
Макарчук И.Н.,
Городниченко Ю.В.

Актуальность темы исследования. Финансирование образования в Украине было и остается актуальным вопросом современности. Сейчас актуально важными являются вопросы проведения реформ в системе образования, создание властью условий для рационального использования средств государственного и местных бюджетов. При этом главной задачей должно стать обеспечение достаточного финансирования отрасли путем оптимизации бюджетных и внебюджетных источников ее развития.

Постановка проблемы. Финансирование образования является одним из основных факторов экономического роста и устойчивого развития государства, поэтому исследование данной темы всегда будет актуальным.

Анализ последних исследований и публикаций. Финансирования образования посвящено множество научных публикаций. Исследованием этого вопроса занимались такие отечественные ученые, как: Т. М. Боголиб, А. Ю. Бойко, Я. Г. Бучковская, З. С. Варналий, А. В. Величко, И. С. Каленюк, Л. В. Козарезенко, В. В. Малышко, И. Я. Чугунов, Л. М. Яременко и др.

Среди зарубежных авторов следует выделить работы Н. Лукашенко, В. Марцинкевича, Я. Нейматова, Г. Хога.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Недостаточное финансирование отрасли образования зависит от органов государственной власти. В Украине, с начала учебного 2018/2019 годов состоялась образовательная реформа, которая требует дальнейшего исследования и усовершенствования.

Постановка задачи, цели исследования. Целью является исследование теоретических и практических аспектов финансирования образования в Украине.

Метод или методология проведения исследования. В статье применены совокупность методов научного исследования: обобщения, метод сравнительного анализа, статистический и другие методы исследования.

Изложение основного материала (результаты работы). Проанализировано состояние финансирования образования в Украине за 2005-2017 годы.

Область применения результатов: Министерство образования и науки Украины, Министерство финансов Украины, Верховная Рада Украины.

Выводы. В Украине финансирование системы образования характеризуется несовершенством нормативно-правового обеспечения и недостаточностью финансовых ресурсов. Проблема нашего государства заключается в том, что именно на государственном уровне отсутствует понимание жизненной необходимости в конкурентоспособной системе образования.

Ключевые слова: образовательная субвенция, учебные заведения, финансовые ресурсы, расходы, распорядители бюджетных средств, дотации, целевые программы, тарифный разряд.

THE FINANCING OF EDUCATION IN UKRAINE

Malyshko V. V.,
Makarchuk I. M.,
Horodnichenko Y. M.

The relevance of the research topic. The financing of education in Ukraine has been and remains a topical issue of our time. Now true important issues are reforms in the education system, creating a government environment for a rational use of resources of state and local budgets. Thus the main objective should be to ensure adequate financing of the sector by optimizing budgetary and extrabudgetary sources of its development.

Statement of the problem. Education funding is one of the main factors of economic growth and sustainable development of the state, so the study of this topic will always be relevant.

Analysis of recent researches and publications. Education funding is devoted to the many scientific publications. The study of this question were engaged in such domestic scientists as: T. M. Bogolib, A. Yu. Boyko,

J. G. Buckovski, Z. S. Varnaly, A. V. Velichko, I. S. Kalenyuk, L. V. Kozorezenko, V. V. Malyshko, I. Yu. Chugunov, L. M. Yaremenko and others.

Among foreign authors it is necessary to allocate the work. N. Lukashenko, V. Marcinkiewicz, J. Nematov, G. Hoag.

Selection of unexplored parts of the general problem. Insufficient funding of the education sector depends on the public authorities. In Ukraine, since the beginning of the 2018/2019 academic years held an educational reform, which requires further research and improvement.

Setting the task, the purpose of the study. The aim is to study theoretical and practical aspects of education financing in Ukraine.

Method or methodology for conducting research. The authors apply a set of methods of scientific research: generalization, comparative analysis, statistical and other research methods.

Presentation of the main material (results of work). It analyses the state of education financing in Ukraine in 2005-2017 years.

The field of application of results: Ministry of education and science of Ukraine, Ministry of Finance of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine.

Conclusions. In Ukraine financing of the education system is characterized by imperfection of normative-legal support and insufficient financial resources. The problem of our country lies in the fact that at the state level lack of understanding of the vital necessity in a competitive education system.

Keywords: educational subsidy, educational institutions, financial resources, expenditure, budgetary funds, subsidies, targeted programs, tariff category.

JEL Classification: I 22

Актуальність. Фінансування освіти в Україні було і залишається актуальним питанням сьогодення. Зараз на часі важливими є питання проведення реформ у системі освіти, створення владою передумов для раціонального використання коштів державного і місцевих бюджетів. При цьому головним завданням має стати забезпечення достатнього фінансування галузі шляхом оптимізації бюджетних та позабюджетних джерел її розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Фінансуванню освіти присвячено безліч наукових публікацій. Дослідженням цього питання займалися такі вітчизняні вчені, як: Т. М. Боголіб, О. Ю. Бойко, Я. Г. Бучковська, З. С. Варналії, А. В. Величко, І. С. Каленюк, Л. В. Козарезенко, В. В. Малишко, І. Я. Чуగుнов, Л. М. Яременко та ін.

Серед зарубіжних авторів слід виділити праці М. Лукашенка, В. Марцинкевича, Я. Нейматова, Г. Хога.

Виклад основного матеріалу. Освіта ХХІ ст. стає основним фактором розвитку людського потенціалу та соціально-економічного прогресу держав [1].

В Концепції розвитку системи вищої освіти в Україні до 2025 р. зазначено, що країні потрібна системна реформа освіти, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та економічного розвитку [2].

Сучасна освіта потребує постійного удосконалення, враховуючи шалені темпи впровадження інновацій, розвитку науки та техніки, розширення меж доступу до інформації та швидке зростання інформаційного потоку. Прийняття управлінських рішень на кожному етапі регулювання освітньої сфери стимулює постійний пошук достовірної інформації. Це актуально через те, що освіта створює та розповсюджує зовнішні ефекти, що проявляються у прискоренні економічного зростання, змінах рівня зайнятості, більш рівномірному розподілі доходів та зростанні суспільної довіри. Тому формування вірної статистичної інформації стає однією з першочергових завдань у реформуванні та удосконаленні освітньої сфери [3].

Існуюча модель фінансування освіти в нашій країні залишається архаїчною, оскільки обмежує створення конкурентного середовища на ринку освітніх послуг.

1. В Україні державою фінансуються лише бюджетні освітні заклади. Це обмежує конкуренцію на ринку освітніх послуг з боку навчальних закладів приватної форми власності.

2. Обсяг державного фінансування навчальних закладів залежить здебільшого від кількісних показників: а) кількості учнів або студентів на бюджетній формі навчання; б) кількісних показників науково-педагогічного складу; в) статусу навчального закладу.

3. Механізми державного фінансування все ще передбачають державне планування кількості бюджетних місць на здобуття професійної та вищої освіти, а держзамовлення розподіляється за непрозорими принципами шляхом бюрократичних переговорів.

У результаті реформування механізмів інституційного фінансування в Україні мають бути досягнуті такі цілі:

- підвищення якості освіти;
- підвищення ефективності фінансування;
- рівність прав здобуття освіти;
- підвищення результативності освіти (внеску освіти в економічне зростання).
- Зазначених цілей планується досягти за рахунок такого:
  - зміни об'єкта фінансування. Фінансуватися повинен учень чи студент, який має право на державне фінансування й обиратиме навчальний заклад, що отримуватиме бюджетні кошти;
  - створення конкурентного середовища на ринку освітніх послуг за рахунок усунення дискримінації між закладами різних форм власності в частині фінансування з держбюджету;
  - орієнтації на ключові показники ефективності при визначенні обсягів фінансування навчальних закладів;

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

- заохочення приватних джерел фінансування освіти за рахунок створення умов для поширення пільгових кредитів на навчання студентів, вартість навчання яких не відшкодовується або відшкодовується державою не повною мірою.

Досягти зазначених вище цілей пропонується за рахунок запровадження механізму фінансування, який враховував би якісні показники діяльності навчальних закладів.

При визначенні обсягів державного фінансування навчальних закладів незалежно від форм їх власності пропонується враховувати:

1. Для закладів початкової та середньої освіти - показник середнього бала ЗНО, помножений на кількість учнів, що навчаються у школі. Кожна дитина отримує базове фінансування від держави, і її сім'я вільна вибирати будь-який, у тому числі приватний навчальний заклад. У випадку, коли плата за навчання перевищує обсяг державного фінансування, домогосподарства сплачують різницю за власний рахунок.

2. Для закладів професійних і вищих навчальних закладів також пропонується схема, за якою обсяги їх фінансування з бюджету залежатимуть від кількості залучених ними студентів, що мають право на базове фінансування, їх подальшої успішності, а також грантової складової.

Зокрема, обсяг коштів на фінансування вищої освіти пропонується розподіляти через три механізми:

- базове фінансування студентів - безповоротне фінансування вступників до вищих навчальних закладів, які за підсумками ЗНО отримали таке право. Пропонується, щоб частка цих витрат становила 80% у структурі видатків на освіту. Якщо вартість навчання у вибраному вступником навчальному закладі перевищує вартість базового фінансування, вступник може отримати державний пільговий кредит. Якщо вартість базового фінансування перевищує вартість навчання, надлишок бюджетного фінансування виплачується студенту у формі стипендії;

- грантове фінансування спільних наукових колективів - безповоротне фінансування спільних студентських і викладацьких колективів, виходячи з їхніх досягнень. Пропонується, щоб частка цих витрат становила 20% у структурі видатків на освіту;

- пільгове кредитування студентів на здобуття вищої освіти - державні кредити мають право отримати, по-перше, студенти, які не одержали права на базове фінансування, але отримали право здобувати освіту за власні кошти; по-друге, студенти, які отримали право на часткове базове фінансування; по-третє, студенти, які отримали право на 100% базового фінансування, яке, однак, не покриває вартості навчання у вибраному ними навчальному закладі.

Обсяг базового фінансування студентів пропонується пропорційно розподіляти серед студентів залежно від отримуваних ними протягом навчання у вузі балів, скоригованих для врахування інших факторів. Зокрема формула розподілу базового фінансування між студентами може враховувати таке:

- успішність навчання студента у ЗВО;

- результати ЗНО: перші за кількістю балів 15% вступників до ЗВО отримують 100% базового фінансування, а наступні 15% - 50%;

- коефіцієнти, що враховують різну вартість підготовки в розрізі рівнів вищої освіти та спеціальностей.

Відповідно, студент отримує обсяг базового фінансування, пропорційний частці його балів у загальній кількості балів усіх студентів, які мають право на отримання базового бюджетного фінансування на здобуття вищої освіти. Крім того, можна передбачити, що базове фінансування освіти може використовуватися для її здобуття лише в межах встановлених державою квот на підготовку фахівців певних спеціальностей, що відображало би пріоритети держави [3].

Таблиця 1. Динаміка фінансування освітньої галузі в Україні в 2005-2017 рр.

Роки	Зведений бюджет, млн. грн.	Державний бюджет		Місцеві бюджети	
		обсяги видатків, млн. грн.	частка у видатках зведеного бюджету, %	обсяги видатків, млн. грн.	частка у видатках зведеного бюджету, %
2005	26801,8	9932,8	37,1	16869,0	62,9
2006	28743,4	10438,6	36,3	18304,8	63,7
2007	44333,6	15149,7	34,2	29183,9	65,8
2008	60959,4	21554,3	35,4	39405,1	64,6
2009	66773,6	23925,7	35,8	42847,9	64,2
2010	79826,0	28807,5	36,1	51018,5	63,9
2011	86253,6	27232,7	31,6	59020,9	68,4
2012	101560,9	30243,2	29,8	71317,7	70,2
2013	105538,7	30943,1	29,3	74595,6	70,7
2014	100109,5	28677,9	28,6	71431,7	71,4
2015	114193,5	30185,7	26,4	84007,8	73,6
2016	129435,1	34825,4	26,9	94609,7	73,1
2017*	120906,8	28253,7	23,4	92653,1	76,6

*Січень-вересень 2017 року

**Розраховано автором за даними Державної казначейської служби України.

За роки незалежності в Україні склалася певна система освітньої галузі, визначилася структура, сформувалася нормативно-правова база. Відбувається процес оновлення змісту і форм освіти, розробляються нові стратегічні освітні плани та концепції. Закономірно, що все це потребує фінансових ресурсів, а їх хронічно не вистачає. Відповідно до Закону України «Про освіту» [4], освітня галузь має фінансуватися на рівні 10% ВВП, але з часів прийняття закону, ці обсяги не були реальними (табл. 1).

У таблиці 2 представлена структура видатків Зведеного бюджету на освітню галузь у 2005-2017 роках. У сучасних умовах фінансування освітньої галузі в Україні з кожним роком стає проблематичнішим [5].

Видаткова частина Державного бюджету України у 2016 році у порівнянні з 2015 роком була збільшена на 14,2%. Однак, видатки Міністерству освіти і науки України були збільшені тільки на 3,4%, а видатки Національній академії наук та національним галузевим академіям наук навпаки скорочено аж на 19%. Як наслідок, частка коштів з загального фонду державного бюджету, що була спрямована у 2016 році Міністерству освіти і науки України та Національній академії наук України, у порівнянні з 2014 роком скоротилась майже у два рази.

Таблиця 2. Структура видатків Зведеного бюджету України на освіту в 2005-2017 роках

Показники	2012		2013		2014		2015		2016		2017*	
	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %
Дошкільна освіта	14627,7	14,4	15662,4	14,8	15186,4	15,2	18142,2	15,9	20115,5	15,5	19024,9	15,7
Загальна середня освіта	42459,1	41,8	44233,2	41,9	42422,1	42,4	49668,3	43,5	56531,3	43,7	57232,7	47,3
Професійно-технічна освіта	6034,0	5,9	6359,8	6,0	5885,3	5,9	6171,2	5,4	6181,4	4,8	5647,8	4,7
Вища освіта	29335,9	28,9	30003,3	28,4	28343,8	28,3	30981,8	27,1	35233,0	27,2	26454,6	21,9
Післядипломна освіта	938,0	0,9	994,6	0,9	893,1	0,9	952,5	0,8	1058,5	0,8	947,5	0,8
Позашкільна освіта	4490,8	4,4	4712,3	4,5	4366,9	4,4	4775,1	4,2	5406,3	4,2	5388,1	4,5
Програми матеріального забезпечення	610,4	0,6	499,7	0,5	180,4	0,2	262,6	0,2	379,3	0,3	356,6	0,3
Дослідження	695,9	0,7	665,9	0,6	577,3	0,6	677,6	0,6	804,2	0,6	658,2	0,5
Інші заклади	2369,1	2,3	2407,4	2,3	2254,3	2,3	2562,1	2,2	3725,6	2,9	5196,4	4,3

*Січень-вересень 2017 року

**Розраховано автором за даними Державної казначейської служби України.

У 2017 році з Державного бюджету України на сферу освіти передбачено було 93101041,6 тис. гривень, що становить 3,6% ВВП, з яких кошти головних розпорядників коштів становлять 40248473,6 тис. гривень (за загальним фондом 27437963,8) та обсяг освітньої субвенції місцевим бюджетам – 52852568,0 тис. гривень. У 2016 році ці показники склали 75053963,5 тис. гривень, що становило 3,31% ВВП, з яких кошти головних розпорядників коштів становили 30 269 986,3 тис. гривень (за загальним фондом 19378469,7), а обсяг освітньої субвенції місцевим бюджетам – 44783977,2 тис. гривень.

На парламентських слуханнях, що відбулися 16 листопада 2016 року, запропоновано було збільшити у загальному фонді Державного бюджету України на 2017 рік обсяги видатків на освіту на 2 млрд. 448,8 млн. гривень та на науку на 1 млрд. 499,3 млн. гривень [6].

Обсяг освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на 2017 рік передбачений був у обсязі 52 593,1 млн. гривень.

У 2017 році був передбачений новий механізм фінансування загальноосвітніх навчальних закладів. Так, за рахунок освітньої субвенції передбачалося лише фінансування заробітної плати педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, а також професійно-технічних навчальних закладів в частині надання повної загальної середньої освіти. Всі інші виграші пов'язані з утриманням загальноосвітніх навчальних закладів, в тому числі і оплата праці господарського та навчально-допоміжного персоналу, мали здійснюватись за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Для забезпечення фінансування переданих видатків на утримання загальноосвітніх навчальних закладів і медичних закладів Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» передбачена була додаткова дотація з державного бюджету в обсязі 14,9 млрд. гривень, яка передбачена для обласних і районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Також, для покриття можливих бюджетних диспропорцій у місцевих бюджетах проектом Закону передбачена була стабілізаційна дотація у сумі 2,0 млрд. гривень. Розподіл зазначених коштів здійснювався у порядку та на умовах, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 727.

Крім того, слід відмітити деякі питання, які були врегульовані щодо фінансування загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, підвищення рівня оплати праці педагогічних працівників шкіл.

Отже, з 1 січня 2017 року здійснено не лише підвищення посадового окладу працівника першого тарифного розряду, відповідно й посадових окладів працівників всіх інших тарифних розрядів, а й підвищення на 2 тарифні розряди посадових окладів педагогічних працівників, оплата праці яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції, тобто педагогічних працівників шкіл та частково педпрацівників ПТНЗ. Для педагогічних працівників інших навчальних закладів таке підвищення було здійснено з 1 вересня 2017 року.

Разом з тим, органи місцевого самоврядування могли приймати власне рішення про підвищення тарифних розрядів педагогічних працівників закладів та установ освіти, що фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, до 1 вересня 2017 року.

Наведемо загальні цифри Бюджету 2017 року в галузі освіти:

- Загальний обсяг освітньої субвенції – 52 593 109,7 тис. грн.
- Видання, придбання, зберігання і доставка підручників і посібників для учнів загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної власності – 392 969,9 тис. грн.
- Модернізація та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів – 50000 тис. грн.
- Надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами – 209458,3 тис. грн.
- Додаткова дотація на утримання закладів освіти та охорони здоров'я – 14 900000 тис. грн.
- Підготовка кадрів у професійно-технічних навчальних закладах за професіями загальнодержавного значення – 119600,8 тис. грн. [7].

Витрати на освіту в 2018 році зростуть на 18,3% (на 33,7 млрд. грн.) – до 217,5 млрд. грн. [8].

Враховуючи необхідність зміцнення людського потенціалу, доцільно удосконалити інституційне середовище розвитку освітньої галузі, в тому числі щодо розширення фінансової та адміністративної автономії навчальних закладів. Запровадження нормативного методу їх фінансування на основі розрахунку вартості наданої бюджетної освітньої послуги залежно від кількості учнів у класі сприятиме забезпеченню рівного доступу до державних освітніх стандартів, підвищенню самостійності начальних закладів у сфері планування та використання фінансових ресурсів. Доречно також розширення переліку результативних показників функціонування вищих навчальних закладів, які зможуть гарантувати рівний доступ до державних освітніх стандартів одержувачу послуг та забезпечити ефективність їх діяльності. З огляду на зазначене, важливим є розвиток інституту зовнішнього незалежного оцінювання, науково-дослідницької, фінансово-господарської, міжнародної діяльності вищих навчальних закладів. З метою підвищення ефективності видатків державного бюджету на фінансування цільових наукових програм необхідно здійснювати оцінку досягнутих показників результативності відповідним розпорядником бюджетних коштів порівняно з іншими розпорядниками, які виконують аналогічні наукові дослідження [9, с. 121-122].

Серед причин низької ефективності бюджетних видатків на освіту вчені називають: відсутність функціонально-структурної спадковості та послідовності державних видатків, порушення законодавчо встановлених обсягів державної підтримки, накладення мораторію на механізми, що забезпечують утілення стимулюючих засад розвитку освіти, відсутність раціональних співвідношень при фінансуванні окремих елементів складових людського потенціалу, у тому числі їх необґрунтований перерозподіл у межах загальних і недостатніх обсягів фінансування, обмежене застосування прямих та непрямих форм підтримки і стимулів, брак належного контролю за цільовим і ефективним використанням ресурсів [10, с. 33].

Висновки. Зробивши аналіз фінансування освіти в Україні, можна зробити висновки, що це питання залишається основним і пріоритетним, а кошти державного та місцевих бюджетів залишаються домінуючим джерелом фінансування освіти в Україні і мають велику вагу в забезпеченні функціонування та розвитку вітчизняної системи освіти.

В умовах реформ, потрібно й надалі досліджувати цю тему, удосконалювати її і шукати додаткові шляхи фінансування освіти в Україні, що є одним із пріоритетних напрямків сьогодення.

Список використаних джерел

1. Яременко Л. М. *Організаційно-економічні механізми державного управління вищою освітою в Україні: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.00.03; Н.-д. екон. ін-т. Київ, 2008. 20 с.*
2. Ткаченко Н. О. *Особливості моніторингу освіти в ЄС та в Україні // Економічна теорія та освіта XXI століття: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 вересня 2015 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2015. С. 58.*
3. *Фінансування освіти: скільки, кому і як? URL : <https://dt.ua/finances/finansuvannya-osviti-skilki-komu-i-yak-.html>.*
4. *Закон України «Про освіту» URL : <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>.*
5. Боголіб Т. М. *Фінансове забезпечення освітньої галузі України: існуючі проблеми та перспективи їх вирішення // Економіст. 2015. №8. С. 1-5.*
6. *Інформація щодо фінансування освіти і науки в Україні URL : <http://zet.in.ua/statistika-2/byudzheth/informaciya-shhodo-finansuvannya-osviti-i-nauki-v-ukraini/>.*
7. *Державний бюджет України 2017 року: фінансування галузі освіти – URL : <https://www.auc.org.ua/novyna/derzhavnyy-byudzheth-ukrayiny-2017-roku-finansuvannya-galuzi-osvity>.*
8. *На освіту українців у 2018 році виділили 217,5 млрд. грн. URL : <https://nachasi.com/2017/09/26/budjet-na-osvitu-2018/>.*

9. Чугунов І., Козарезенко Л. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2017. № 3. С. 116-132.

10. Козарезенко Л. В. Бюджетне регулювання розвитку людського потенціалу // Економічний часопис – XXI. 2015. № 1-2 (2). С. 31-34.

References

1. Yaremenko L. M. (2008). *Organizacijno-ekonomichni mexanizmy` derzhavnogo upravlinnya vy`shhoju osvitoju v Ukrayini [Organizational and economic mechanisms of state administration of higher education in Ukraine]: avtoref. dy`s.... kand. ekon. nauk: 08.00.03. Kyiv.*

2. Tkachenko N. O. (2015). *Osobly`vosti monitory`ngu osvity` v YeS ta v Ukrayini [Features of monitoring education in the EU and in Ukraine] // Ekonomichna teoriya ta osvita XXI stolittya: materialy` Mizhnarodnoyi naukovoprakty`chnoyi konferenciyi (Ky`yiv, 25 veresnya 2015 roku) / Vy`shhy`j navchal`ny`j zaklad «Universy`tet ekonomiky` ta prava «KROK». S. 58.*

3. *Finansuvannya osvity`: skil`ky`, komu i yak? [Financing education: how many, to whom and how?] URL : https://dt.ua/finances/finansuvannya-osviti-skilki-komu-i-yak_.html.*

4. *Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] URL : <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>.*

5. Bogolib T. M. (2015). *Finansove zabezpechennya osvitr`oyi galuzi Ukrayiny`: isnuyuchi problemy` ta perspekty`vy` yix vy`rishennya [Financial support of the educational industry in Ukraine: existing problems and perspectives for their solution] // Ekonomist. — No 8. S. 1-5.*

6. *Informaciya shhodo finansuvannya osvity` i nauky` v Ukrayini [Information on the financing of education and science in Ukraine] URL : <http://zet.in.ua/statistika-2/byudzhet/informaciya-shhodo-finansuvannya-osviti-i-nauki-v-ukrayini/>.*

7. *Derzhavny`j byudzhet Ukrayiny` 2017 roku: finansuvannya galuzi osvity` [The state budget of Ukraine in 2017: financing of the education sector] URL : <https://www.auc.org.ua/novyna/derzhavnyy-byudzhet-ukrayiny-2017-roku-finansuvannya-galuzi-osvity>.*

8. *Na osvitu ukrayinciv u 2018 roci vy`dily`ly` 217,5 mlrd. grn. [The education of Ukrainians in 2018 allocated 217.5 billion UAH] URL : <https://nachasi.com/2017/09/26/budjet-na-osvitu-2018/>.*

9. *Chugunov I. (2017). Derzhavne finansove reguluyuvannya rozvy`tku lyuds`kogo potencialu [State financial regulation of human potential development] // Visny`k Ky`yivs`kogo nacional`nogo torgovel`no-ekonomichnogo universy`tetu. No 3. S. 116-132.*

10. *Kozarezenko L. V. (2015). Byudzhetne reguluyuvannya rozvy`tku lyuds`kogo potencialu [Budgetary regulation of human potential development] // Ekonomichny`j chasopy`s – XXI. No 1-2 (2). S. 31-34.*

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Малишко Віталіна Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

e-mail: dinis_2207@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-8906-9060>

Researcher ID: **0053919**

Макарчук Інна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

e-mail: makarchyck.inna@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-8434-5660>

Researcher ID: **0089054**

Городніченко Юлія Вадимівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, банківської справи і страхування

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

e-mail: finansu2014@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0473-8101>

Researcher ID: **0631341**

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Мальшко Виталина Валериевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»

e-mail: dinis_2207@ukr.net

Макарчук Инна Николаевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»

e-mail: makarchyck.inna@gmail.com

Городниченко Юлія Вадимовна, кандидат економічних наук, старший преподаватель кафедри фінансов, банківського дела и страхування
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький ГПУ имени Григория Сковороды»
e-mail: finansu2014@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Malyshko Vitalina, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, Banking and Insurance
Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
e-mail: dinis_2207@ukr.net

Makarchuk Inna, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, Banking and Insurance
Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
E-mail: makarchyck.inna@gmail.com

Horodnichenko Yuliya candidate of economic Sciences, senior lecturer of the Department of Finance, banking and insurance
Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
e-mail: finansu2014@ukr.net

УДК 351.84

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-38-139-145>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ

Риппа М.Б.

Предметом дослідження є система соціального захисту в контексті теорій загального добробуту. Метою статті є: дослідження теоретико-методологічних та організаційно-правових аспектів функціонування системи соціального захисту.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи, зокрема, порівняння, індукції та дедукції, якісного аналізу та синтезу, узагальнення інформації та групування.

Результати дослідження. Основний науковий результат дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з проблемами вивчення сучасних тенденцій та шляхів запровадження і розвитку ринкових моделей соціального захисту в Україні.

Галуззю застосування результатів дослідження є результати даного дослідження, які можуть бути застосовані у сфері вивчення проблем чинної системи соціального захисту та окреслення напрямів її удосконалення.

Висновки. проведено критичний аналіз підходів до визначення сутності соціального захисту, розглянуто становлення системи соціального захисту, проаналізовано моделі Отто фон Бісмарка та Лорда Беверіджа, та їх розвиток у контексті теорії загального добробуту, охарактеризовано призначення та функції соціального захисту в умовах розвитку соціально-ринкової економіки.

Ключові слова: соціальний захист, прожитковий мінімум, соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні трансферти, економіка добробуту.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ В КОНТЕКСТЕ ТЕОРИИ ВСЕОБЩЕГО БЛАГОСОСТОЯНИЯ

Риппа М.Б.

Предметом исследования является система социальной защиты в контексте теорий общего благосостояния.

Цель статьи. Исследование теоретико-методологических и организационно-правовых аспектов функционирования системы социальной защиты.

Методы исследования. В процессе исследования были использованы общенаучные методы, в частности, сравнение, индукция и дедукция, анализ и синтез, обобщение информации и группировка.

Результаты исследования. Основной научный результат исследования заключается в теоретическом обосновании и практическом решении комплекса вопросов, связанных с проблемами изучения современных тенденций и путей введения и развития рыночных моделей социальной защиты в Украине.

Областью применения результатов исследования. Результаты могут быть применены в области изучения проблем действующей системы социальной защиты и определения направлений ее совершенствования.

Выводы. Проведен критический анализ подходов к определению сущности социальной защиты, рассмотрено становление системы социальной защиты, проанализированы модели Отто фон Бисмарка и Лорда Бевериджа, их развитие в контексте теории общего благосостояния, дана характеристика назначению и функциям социальной защиты в условиях развития социально-рыночной экономики.